

แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม

Guidelines for Potential Development of Administration and Management of the Ancient Community at Ban Chianghian, Maha Sarakham Province

วชิรวิทย์ วิชาวส์ดี*

Wachirawit Wichasawat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ศักยภาพการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้หลักการวิจัยเชิงคุณภาพแบบพรรณนา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ จำนวน 12 คน และการสนทนากลุ่มประชาชนในชุมชน จำนวน 20 คน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผลจากการวิจัย พบว่า ชุมชนมีศักยภาพการบริหารและการจัดการในด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัยการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และปัจจัยการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ชุมชนมีความพร้อมที่จะดำเนินการจัดการได้เป็นอย่างดี และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการวางแผนการพัฒนาให้เชื่อมโยงการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และควรมีการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นทีมงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นต้น

คำสำคัญ: ศักยภาพการบริหารและการจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน

*อาจารย์ประจำคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

Abstract

The purposes of this research were to 1) analyze the current administration and management of community-based tourism of the ancient community at Ban Chiangian, Maha Sarakham Province; 2) analyze the factors affecting the administration and management of community-based tourism of the ancient community at Ban Chiangian, Maha Sarakham Province; and 3) propose recommendations for potential development of administration and management of community-based tourism of the ancient community at Ban Chiangian, Maha Sarakham Province. This research was descriptive qualitative research. Data were collected by in-depth interview with 12 community leaders and government officials as well as 20 people in this community for focus group discussion. The content analysis was applied for data analysis. The research results showed that this community had the potential for administration and management of the aspects of tourism management of tourism activities. The factors affecting the administration and management of community-based tourism found that the factor of conservation and promotion of cultural heritage and the factor of the sustainable management of natural resources, this community was ready to take action. Finally, approaches for proper management are as follows: tourism planning should be linked to the operation of all community tourism elements; there should be a promotion group of community-based tourism, etc.

Keywords: Potential development of administration and management, Community-Based Tourism, The ancient community at Ban Chiangian

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้รับความนิยมสนใจในมิติของการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในภูมิภาคอาเซียนที่มุ่งส่งเสริมการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในอาเซียน โดยมียุทธศาสตร์สำคัญประการหนึ่ง คือ การจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standards) เพื่อยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศในอาเซียนให้มีความใกล้เคียงกันและมีความเป็นสากลมากขึ้น ด้วยหลักการและเหตุผลดังกล่าวนี้ ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวของไทยจึงควรเร่งพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพด้านการท่องเที่ยวของตนให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (กรมการท่องเที่ยว, 2558)

จังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบรรยากาศของเมืองที่สงบและเรียบง่าย รวมทั้งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ที่นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมเยือนเมืองมหาสารคามจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตแบบชาวอีสานอันเรียบง่ายและบริสุทธิ์ เป็นเสน่ห์ที่นับวันจะหาได้ยากในสังคมเมืองปัจจุบัน โดยเฉพาะชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนที่มีจุดค้นทางประวัติศาสตร์พบว่ามีลักษณะเป็นเมืองโบราณขนาดใหญ่ แสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้นอยู่อาศัยในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีอายุประมาณ 2,000 – 1,500 ปีมาแล้ว และที่อยู่อาศัยต่อเนื่องกันมาจนเข้าสู่สมัยประวัติศาสตร์ ทั้งสมัยทวารวดีและสมัยขอม นอกจากนี้ยังพบภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ ภาชนะดินเผาเคลือบ และภาชนะดินเผาเนื้อแกร่ง เป็นต้น (คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2555; สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดมหาสารคาม, 2556)

จากที่มาและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนกลายเป็นพื้นที่แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของจังหวัดมหาสารคาม ทั้งจากการดำเนินการจัดโครงการทัศนศึกษาและกลุ่มศึกษาดูงานของหน่วยงานภาครัฐ และการมาเยือนของนักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไป ทำให้ปัจจุบันชุมชนบ้านเชียงเหียนได้รับการสนใจและเป็นที่จดจำจากผู้สนใจในวงกว้าง ดังนั้น เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมรวมถึงการส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนให้มีความยั่งยืน โดยใช้การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศ เป็นเครื่องมือและกลไกในการส่งเสริมและพัฒนา สอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียน การศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน ที่มีความเกี่ยวพันและเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน ดำเนินการวิเคราะห์ตามองค์ประกอบของการท่องเที่ยวโดยชุมชนและมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อชี้แนะที่จะเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนให้เป็นชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมสามารถประยุกต์ใช้มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนมาบริหารจัดการชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความมาตรฐานในการพัฒนาจังหวัดมหาสารคามให้มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอีกจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคามในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณ บ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร คือ ประชาชนที่อยู่ในชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน และบุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน ประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน และอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นต้น

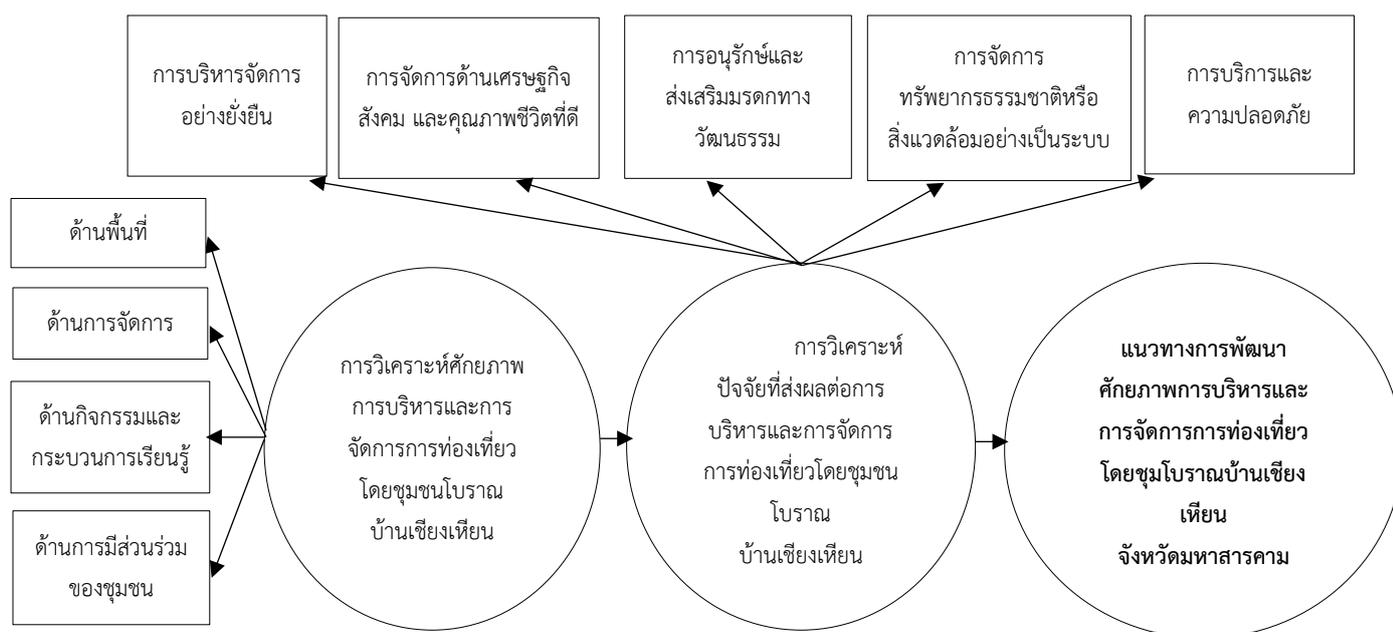
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนตามมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน ปัจจัยด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เกณฑ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และปัจจัยด้านด้านบริการและความปลอดภัย และแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม

3. ขอบเขตพื้นที่ทำการศึกษาคือ ชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวาสี อำเภอมะนัง จังหวัดมหาสารคาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ได้ใช้แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารและการจัดการ (McKinsey & Company, 2004) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและคำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมเป็นหลัก (พจนานุกรม, 2546; สิ้นธุ์โสโรบล และคณะ, 2546) มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทยที่เป็นเกณฑ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2559) และเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาเป็นกรอบแนวทางในการศึกษานี้ สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในเชิงคุณภาพแบบพรรณนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากร โดยใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) พิจารณาจากวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นสำคัญ โดยคัดเลือกจาก 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ราษฎรชาวบ้าน ผู้นำในการจัดพิธีกรรมท้องถิ่น และเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ศรีเชียงเหียน จำนวน 8 คน และกลุ่มประชาชนในชุมชน จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 คน และ 2) บุคคลจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลเขวา และอาจารย์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกการสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบบันทึกจากเวทีสนทนา รวมทั้งนักวิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย เป็นเครื่องมือวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก มีลักษณะคำถามปลายเปิดที่ได้รับการตรวจสอบความตรงของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และความเหมาะสมของข้อคำถามในแง่ความถูกต้องเหมาะสมของ

ภาษาที่ใช้โดยผู้เชี่ยวชาญ การศึกษาครั้งนี้สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล (In-depth interview) และใช้เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปแบบเป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มผู้ให้ข้อมูล และ (2) ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ เอกสาร งานวิจัยและวารสารทางวิชาการเกี่ยวกับจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และเกณฑ์การพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการวิเคราะห์ส่วนประกอบ (Componential analysis) ด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ได้จากข้อความจากการสัมภาษณ์ การตีความแยกตามประเด็นและแหล่งข้อมูล หลังจากนั้นจึงวิเคราะห์และประเมินความหมายของข้อมูลตามกรอบบริบทของแหล่งข้อมูลตามประเด็นวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคามในปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมสภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนในปัจจุบัน พิจารณาตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในด้านการบริหารและการจัดการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านพื้นที่และด้านการมีส่วนร่วม โดยที่ด้านการจัดการเป็นอันดับสุดท้าย ดังนั้น จึงเป็นประเด็นที่ควรนำมาพิจารณาหากชุมชนต้องการมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยสามารถดำเนินการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสม ควรพัฒนาการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในขณะเดียวกันควรมีการส่งเสริมด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการจัดการด้านพื้นที่ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในประเด็นที่ยังไม่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การวางแผนกลยุทธ์ การจัดโครงสร้างการทำงาน และการจัดระบบการทำงาน เพื่อให้มีศักยภาพในการก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนได้ต่อไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาพบว่า ในภาพรวมของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน พิจารณาตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดก

ทางวัฒนธรรม และปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน มีผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน เนื่องจากชุมชนมีความพร้อมที่จะส่งเสริมการจัดการด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการบริการและความปลอดภัย ในขณะที่ปัจจัยด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน และปัจจัยด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพัฒนาให้ชุมชนสามารถบริหารจัดการและจัดการให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากชุมชนต้องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสามารถดำเนินการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสม ควรพัฒนาด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน และด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในประเด็นการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นทีมงานประสานงานการจัดการการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ภายในชุมชนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ สามารถเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้มีศักยภาพและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนได้อย่างยั่งยืนต่อไป

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน จังหวัดมหาสารคาม

1) ศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดการบริหารจัดการของ McKinsey 7s Framework ประกอบด้วย กลยุทธ์องค์กร โครงสร้าง ระบบการปฏิบัติงาน รูปแบบการบริหารจัดการ บุคลากร ทักษะ และค่านิยม พบว่า ในด้านกลยุทธ์ ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ มีการวางแผนการพัฒนา สามารถเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ในด้านโครงสร้าง พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดโครงสร้างการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ชัดเจนและครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการจัดตั้งและดำเนินงานของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นทีมงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชน ในด้านระบบการปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพ สามารถทำงานเชื่อมโยงองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนและระบบการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ในด้านรูปแบบการบริหารจัดการ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการมุ่งเน้นให้เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก ในด้านบุคลากร พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีระบบการคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นทีมงานกลางด้านการประสานงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน และแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน ในด้านทักษะ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการให้มีการพัฒนาทักษะที่เป็นความรู้ในสิ่งใหม่และจำเป็นสำหรับการทำงานด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกเหนือจากทักษะที่มีอยู่เดิมหรือความรู้

ดั้งเดิมที่ฝึกฝนมาเป็นเวลานาน และในด้านค่านิยม พบว่า คนในชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนมีค่านิยมร่วมกัน ในด้านความสามัคคีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมชุมชน ความมีน้ำใจในการร่วม เป็นเจ้าบ้านที่ดีให้การต้อนรับนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนด้วยความอบอุ่น ส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักรู้ถึง ความสำคัญของการรักษามรดกวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยมี ภาศิต่างๆ เข้าร่วม

2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พิจารณาตามเกณฑ์การ พัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนหรือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย ประกอบด้วย เกณฑ์ด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน เกณฑ์การกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและ คุณภาพชีวิต เกณฑ์การอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม เกณฑ์การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือ สิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน และเกณฑ์ด้านบริการและความปลอดภัย พบว่า ปัจจัยด้านกลุ่ม ท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมให้มีกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นทีมงาน ประสานงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนที่จะมาทำงานกับ เครือข่ายชุมชนและพัฒนากลุ่มท่องเที่ยวในชุมชนให้สามารถดำเนินการจัดการแผนงาน รวมถึงข้อตกลงร่วมกัน ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ปัจจัยด้านการกระจายผลประโยชน์ สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต พบว่า ควรจัดตั้งกองทุนส่วนกลางพัฒนาชุมชนเพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีการนำกองทุนดังกล่าวมาใช้จัดกิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมจากการท่องเที่ยว ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม พบว่า ควรส่งเสริมให้มี ระบบการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน เช่น บันทึกประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น เป็นต้น เป็นลายลักษณ์อักษรและสะดวกในการสืบค้น และ ควรส่งเสริมการจัดการการสื่อความหมายข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่คัดสรรมาให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้ ปัจจัยด้าน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน พบว่า ควรส่งเสริมให้มีการกำหนด แนวพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว มีการแบ่งเขตการใช้พื้นที่สำหรับการท่องเที่ยวในชุมชนให้สมาชิกและนักท่องเที่ยว ทราบ มีการพัฒนา ปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวให้สวยงามตามความเหมาะสม กลมกลืนกับสภาพ ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง สำหรับปัจจัยด้านบริการและความปลอดภัย พบว่า ควรพัฒนาแผนงานด้านความ ปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ควรมีแผนรองรับ กรณีการจัดการฉุกเฉิน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า ในภาพรวมชุมชนสามารถจัดการในประเด็นด้านการบริหารและการจัดการด้านกิจกรรมการ ท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และการจัดการ

ด้านพื้นที่ที่แหล่งโบราณคดีได้ดีตามศักยภาพของชุมชน เนื่องจากชุมชนมีต้นทุนทางมรดกทางวัฒนธรรมสามารถนำมาพัฒนาและต่อยอดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ที่ทรงคุณค่า มีการสนับสนุนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน มีแหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดีและภูมิปัญญาชาวบ้านสามารถเป็นสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยวของชุมชนได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุรัชชัย ชนะบุรณ์ (2550) ศึกษาเรื่องศักยภาพและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวา อำเภอมืองจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ศักยภาพของชาวบ้านเชียงเหียนทั้งด้านมรดกทางวัฒนธรรม คือ ดำเนินและโบราณวัตถุ นอกจากนี้ยังได้พบวิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านเชียงเหียนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรมและความเชื่อ เช่น ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีการเลี้ยงเจ้าปู่ตา และการเป็นหมอยาสมุนไพร ศักยภาพเหล่านี้ นับว่าเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านที่สมควรจะอนุรักษ์สืบทอดไปสู่ลูกหลานต่อไป อย่างไรก็ตาม ในการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน พบว่า ยังมีบางองค์ประกอบที่ชุมชนไม่สามารถจัดการให้เป็นไปตามแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ เช่น ในองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และด้านการจัดการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนยังไม่ได้ริเริ่มให้มีการดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน หากแต่เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามศักยภาพของชุมชน เช่น การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งจากการจัดการภายในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องเท่านั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ประเสริฐ โยธินันท์ (2558) ศึกษาเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมผู้ไทยเรณูนครกับมิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งผลการศึกษาศึกษาแสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวผู้ไทยเรณูนครในปัจจุบันประกอบด้วย การวางแผนเชิงกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ระบบในการจัดการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว รูปแบบการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ดีตามศักยภาพ และแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวผู้ไทยเรณูนคร พบว่า ควรจัดทำแผนการท่องเที่ยวประจำปี ควรจัดทำคู่มือนักท่องเที่ยว ควรจัดให้มีเวทีสัมมนาเพื่อสรุปผลการดำเนินงาน และจัดรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้มีความหลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวิถีพุทธ และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น และการศึกษาของ Nyoman Sunarta et al. (2017) ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชนสำหรับพื้นที่อนุรักษ์ธรรมชาติ พบว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ แม้ว่าในเริ่มแรกของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะถูกต่อต้านในการสร้างการรับรู้ของแต่ละฝ่ายเพื่อเปลี่ยนมุมมองและสร้างความร่วมมือกันเพื่อดำเนินการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ได้มาซึ่งระบบความสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพก็ตาม แต่ในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่อนุรักษ์แสดงให้เห็นว่ากลุ่มชุมชนจะเป็นสื่อกลางในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสามารถสร้างเป็นรูปแบบที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน อาจกล่าวได้ว่า ในภาพรวมเมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน มีผลต่อการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน เนื่องจากชุมชนมีความพร้อมที่จะส่งเสริมการจัดการด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ในขณะที่ปัจจัยด้านการบริการและความปลอดภัย ปัจจัยด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน ปัจจัยด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต จำเป็นต้องพัฒนาให้ชุมชนสามารถบริหารและจัดการให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน หากชุมชนต้องการที่จะมีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนและสามารถดำเนินการจัดการไปในทิศทางที่เหมาะสม เนื่องจากปัจจัยดังกล่าวนี้มีผลต่อการสร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่คำนึงถึงความยั่งยืนทั้งมิติของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเจ้าบ้าน นักท่องเที่ยวผู้มาเยือน และกลไกการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะในประเด็นการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งจะเป็นทีมงานประสานงานการจัดการการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ภายในชุมชนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้มีศักยภาพและก่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียนได้อย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับการศึกษาของ สุดถนอม ต้นเจริญ (2560) ศึกษาเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ศักยภาพด้านองค์กรชุมชนและด้านการจัดการส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมากที่สุด โดยเฉพาะการที่ชุมชนมีระบบสังคมที่เข้าใจกัน ชุมชนสามารถเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ และการมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบสำคัญของศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากที่สุด ส่วนการรับรู้และเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนช่วยเสริมสร้างการสร้างความจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมทั้งในส่วนของชาวบ้านและผู้มาเยือนมากที่สุด นอกจากนี้ในภาพรวมของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ยั่งยืน กิจกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อรายได้ของชุมชน สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนมากที่สุด และการศึกษาของดวงพร อ่อนหวาน และคณะ (2556) ศึกษาการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน พบว่า จากการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน การค้นหาแกนนำและผลการวิเคราะห์ศักยภาพของแกนนำนั้น ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนส่งผลไปยังการออกแบบเนื้อหา และกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของแกนนำจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยผลจากกิจกรรมการเสริมสร้างศักยภาพเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มทำให้กลุ่มแกนนำมีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีการทำงานเป็นทีม มีศักยภาพเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมของชุมชน และมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยสังเกตได้จากหลังจากมีการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมีการจัดโครงสร้างกลุ่มและคัดเลือกคณะกรรมการตามโครงสร้างที่ตรงกับความสามารถ

ของแต่ละคน มีการสร้างกฎกติกาต่างๆ ของกลุ่ม ผลจากการวัดและตรวจสอบความรู้ความเข้าใจในประเด็น เป้าหมายหลัก 2 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการเสริมสร้าง การมีส่วนร่วม

3. แนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียง เขียน จังหวัดมหาสารคาม

(1) ด้านกลยุทธ์ ควรมีการพัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นระบบ โดยมีการวางแผนการพัฒนาและ สามารถเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในการดำเนินงานในทุกองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวและกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่าง แท้จริง

(2) ด้านโครงสร้าง ควรมีการพัฒนาการจัดโครงสร้างการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวโดย ชุมชนให้ชัดเจนและครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ควรมีการจัดตั้งและดำเนินงานของกลุ่ม ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นทีมงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเครือข่ายการ ท่องเที่ยวในชุมชน

(3) ด้านระบบการปฏิบัติงาน ควรมีการพัฒนาระบบการทำงานให้ดีและมีประสิทธิภาพ สามารถทำงานเชื่อมโยงองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนและระบบการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมของคน ในชุมชนอย่างแท้จริง

(4) ด้านรูปแบบการบริหารจัดการ ควรพัฒนาและมุ่งเน้นให้เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมในการ บริหารและจัดการการท่องเที่ยว ที่คำนึงถึงความต้องการของคนในชุมชนเป็นหลัก

(5) ด้านบุคลากร ควรมีการจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชน ควรมีระบบการคัดเลือกบุคลากรที่จะมาเป็นทีมงานกลางด้านการประสานงานการท่องเที่ยวโดย ชุมชนของชุมชนโบราณบ้านเชียงเขียน และแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน

(6) ด้านทักษะ ควรมีการพัฒนาทักษะที่เป็นความรู้ในสิ่งใหม่และจำเป็นสำหรับการทำงาน ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน นอกเหนือจากทักษะที่มีอยู่เดิมหรือความรู้ดั้งเดิมที่ฝึกฝนมาเป็นเวลานาน

(7) ด้านค่านิยม ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษามรดก วัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนโดยมีภาคีต่างๆ เข้าร่วม

นอกจากนี้ การศึกษาครั้งนี้สามารถเสนอแนวทางพัฒนาและส่งเสริมปัจจัยที่ส่งผลต่อการ บริหารและการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

(1) ปัจจัยด้านกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนมีการจัดการอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมให้มีกลุ่มส่งเสริม การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นทีมงานประสานงานด้านการท่องเที่ยวในชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของแต่ละภาคส่วนที่จะมาทำงานกับเครือข่ายชุมชนและพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้สามารถดำเนินการจัดการ แผนงานครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

(2) ปัจจัยด้านการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิต ควรจัดตั้งกองทุน ส่วนกลางพัฒนาชุมชนเพื่อใช้เป็นสาธารณประโยชน์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปะ และ วัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกิดจากการท่องเที่ยวในชุมชน โดยมีการนำกองทุนดังกล่าวมาใช้จัดกิจกรรมอย่างเป็น รูปธรรมเพื่อให้ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการท่องเที่ยว

(3) ปัจจัยด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรม ควรส่งเสริมให้มีระบบการจัดเก็บ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับมรดกวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชน เช่น บันทึกประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น เป็นลายลักษณ์อักษรและสะดวกในการสืบค้น และควรส่งเสริมการจัดการ การสื่อความหมายข้อมูลด้านการท่องเที่ยวที่คัดสรรมาให้นักท่องเที่ยวได้รับรู้

(4) ปัจจัยด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ควรส่งเสริมให้มีการกำหนดแนวพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนให้สมาชิกและนักท่องเที่ยวทราบ และมีการ พัฒนาปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวให้สวยงามตามความเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง

(5) ปัจจัยด้านบริการและความปลอดภัย ควรพัฒนาแผนงานด้านความปลอดภัยของ นักท่องเที่ยวในชุมชนเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยวในชุมชน ควรมีแผนรองรับกรณีการ จัดการฉุกเฉิน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรจัดทำโครงการให้คำแนะนำชุมชนแหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับเกณฑ์การ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเป็นแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนได้อย่างยั่งยืน และควรจัด ให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการท่องเที่ยว การพัฒนาการบริการการท่องเที่ยวของ ชุมชน เช่น กลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน นักสื่อความหมายท้องถิ่น ธุรกิจท่องเที่ยว และกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน เป็นต้น ให้มีความพร้อมในทุกด้านเพื่อผลักดันให้การท่องเที่ยวของชุมชนเข้าสู่มาตรฐานเกณฑ์การ พัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อเป็น ทีมงานกลางทำหน้าที่ประสานงานด้านการท่องเที่ยวกับเครือข่ายการท่องเที่ยวในชุมชน รวมถึงการจัดทำแผน กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและครอบคลุมการจัดการองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดย ชุมชนและให้เป็นไปตามเกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งในส่วนของบุคลากร การบริการ ความ ปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์และรูปแบบการท่องเที่ยวให้มีความหลากหลายและโดดเด่น โดยมุ่งเน้น การทำการตลาดของชุมชนที่ส่งเสริมการขายเพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ และเป็นการกระจายผลประโยชน์สู่ท้องถิ่น สังคมและคุณภาพชีวิตได้อย่างทั่วถึงและควรมีการ สนับสนุนและส่งเสริมงานในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดให้มีความชัดเจนเพื่อเป็นการส่งเสริมการ ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป ควรทำการศึกษาในเชิงปริมาณเพื่อประเมินศักยภาพทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชน นอกจากนี้ ควรศึกษาถึงบทบาทผู้นำชุมชนและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลครอบคลุมองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว. (2558). *มาตรฐานการท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Standards)*. สืบค้นจาก <http://www.tourism.go.th/>.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2559). *เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนของประเทศไทย*. สืบค้นจาก <http://www.dasta.or.th/.../3345-เกณฑ์การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน>.
- คณะกรรมการการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2555). *มมส. จัดสัมมนาวิชาการชุมชนโบราณบ้านเชียงเหียน: จากประวัติศาสตร์สู่การพัฒนาการท่องเที่ยว*. สืบค้นจาก <http://www.web.msu.ac.th/ssystem/msuhotnews/detailnews.php?hm=&hotnewsid=4180&uf=&qu=#sthash.CXAiTqE9.dpuf>.
- ดวงพร อ่อนหวาน, จักรพงศ์ พวงงามชื่น และ อุดมลักษณ์ ดวงลกตก. (2556). *การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. สืบค้นจาก <http://www.elibrary.trf.or.th/abstract.asp?pid=RDG5550028&fDir1>.
- ประเสริฐ โยธินาร์. (2558). *มรดกทางวัฒนธรรมผู้ไทยเรณูนครกับมิติการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน. การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ “วิทยาการจัดการวิชาการ 2015 : วิจัยเพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจชุมชนสู่ประชาคมอาเซียน”*, โดยเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคเหนือ.
- พจนา สวนศรี. (2546). *คู่มือการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน*. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.
- สุถนอม ตันเจริญ. (2560). *การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนบางชั้นแตก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 13(2), 1-24.
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดมหาสารคาม. (2556). *แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเหียน*. สืบค้นจาก http://www.radio.prd.go.th/mahasarakham/ewt_news.php?nid=77.

สินธุ์ สโรบล, อุดร วงษ์ทับทิม และ อนงนาฏ ปัญญาใหญ่. (2546). *การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์*. เชียงใหม่ : วนิดาเพลส.

สุรัชย์ ชนะบุรณ์. (2550). *ศักยภาพและการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบ้านเชียงเหียน ตำบลเขวาสันติ อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท (ศศ.ม.) สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

McKinsey & Company. (2004). *Assessing the Global Compact's Impact*. New York: United Nation Global Compact Office.

Nyoman Sunarta, Luh Putu Kerti Pujani & I Made Adikampana. (2017). Community-Based Tourism Model for Natural Protected Areas. *Phranakhon Rajabhat Research Journal (Humanities and Social Sciences)*, 12(2), 33-45.

